

Márai Sándor : Egy polgár vallomásai. Budapest, Pantheon-kiadás.

Nem olyan könyv, ami csak szórakoztat, amit olvasás után tüstént elfelejtünk. A poétika mércéjével mérve nem is regény, inkább confessio-féle, ezért kétségtelenül érdekesebb és izgatóbb, mint akárhány regény, mert az írója vall. Nem időrendi sorrendben teszi ezt, nem is valami meghatározott eszmerend szerint, inkább csak ötletszerűen azokról a dolgokról és történeésekről, amelyek problémát okoznak neki, helyesebben annak a társadalmi rendnek, amelyhez ő is tartozik.

Sokféleképpen lehet vallani. Lehet úgy, hogy az a léleknek egészen őszinte megtárása legyen, egyben mélységes szánakozás a vergődés, a vétkek és a bűnök miatt, hogy minden megvallás végén a lélek tisztára mossa magát és megnyugodjék. S lehet úgy is, hogy védelem az, emberi tekintetek szerint megszerkesztett védekező írás és ilyenkor a mérce nagyon alacsony és az egésznek nagyon földíze van. Lehet vallani egészen őszintén és úgy is, mintha a vallomásttevő színpadon állna és valami szép és legtöbbször hálás szerepet játszana meg. De ahogy Márai Sándor vall, úgy talán még nem tetek vallomást. Maga mondja, hogy ő nem bánt meg semmit és nem is igen akar változtatni semmin; hajmeresztő őszinteséggel szól dolgokról, életmegnyilvánulásokról, melyekkel neki mind valamiféle kapcsolata van és amikor letesszük a könyvet, mégsem tudnánk megfelelni erre a kérdésre: Hát ki is ez az ember, mit akar és milyen az élete?!

Nem sokkal többet tudunk meg arról a társadalmi osztályról, a kisvárosi polgárságról sem, amelyről őnmaga és családja látóköréből tesz vallomást. Pedig most is őszinte, kegyetlenül őszinte, úgyhogy ez az őszinteség már szinte fáj, hiszen mi

is tudunk ennek a furcsa lélekalkatú rendnek a ferdeségeiről és egész bizarr életfolyamatáról, de fáj ezt ilyen nyíltan kimondva hallanunk, hiszen mi is belőle fakadtunk és kicsit még ma is hozzátartozunk.

Ha önmagáról és az osztályról vall is, nem mutatja meg önmagát és ennek az osztálynak a lelkét, ehelyett fel-feldob egy-egy problémát és azzal szemben mindig beállítja önmagát és a családját, mint a polgárság szimbolumát. Hogyan alakul és fejlődik ki őbenne és családjában egy-egy ilyen probléma? — ez mindenkor a gondolatmenete és egyben ez az, ami Márai vallomásait érdekessé és vonzó-taszítóvá teszi. Mibőlénk is vágódtak ezek a problémák, talán már mi is bérkaszárnnyában éltük le gyermekségünket és mi is szívtuk azt a levegőt, amit a háborúelőtti polgárság teremtett meg maga körül. Talán mi is féllábbal még a régi, tűnőben lévő világban álltunk, de féllábunkkal már az új, aszfaltos és fásasztóan szürkeszínű talajba kapaszkodtunk. A századeleji kétarcú nevelés a mi nyugtalan, ifjúi vérünket is háborúságba és gyermeki bűnökbe, félszegségbe és tévelygésekbe sodorhatta. Úgy van, szembe kell már egyszer néznünk ezekkel a jelenségekkel, mikben annyi még a zavar, a belső és külső ellentmondás, hiszen hiába is tagadnók, ha tizennégy esztendővel odébb esett is a századforduló, mégis csak végzetes ujság, súlyos fordulat, történelem és nyomán tragikus lélekkasadás volt. Az ég akkor olyan tündökletesen kék és szikrázóan tiszta, de a viharok okvetlenül el kell jönnie, s ami akkor volt, az csak a vihart megelőző csend. De helyes volt-e ez a csend és vajjon nem volt-e előidézője magának a viharoknak és vajjon nem bűne-e maga a vihar a polgárságnak, amelyet már alapjaiban olyan elhibázottan raktak egybe s mely már indulásakor rossz útra

tért. Kérdések ezek és olyan erősen vonzanak magukhoz, hogy legyen meg végre rájuk a felelet, de ugyanakkor taszítanak is maguktól, mert talán-talán a felelet nem egyszer marna és fájna.

Ezért van az, hogy a polgár valamásai ennyire izgatnak és mert ilyen közlőre érintenek bennünket, mindannyiszor újra vitába szállunk vele. Vitázunk már az alakjai meglátása miatt is, pedig Márai egyik legfőbb írói érdeme, hogy alakjai már első regényében is kezdettől fogva hús-vér emberek. De most, akikről a polgár vall, azok nem a költői képzelet teremtményei, regényhősök, — de a mindennapi élet szürke, kicsi regényhősei. Mi is ismerjük őket, lehet, hogy közelebbi kapcsolatban is voltunk egyikükkel-másikkal, így mi is megláttuk őket, de talán nem mindig úgy, ahogy a polgár vall róluk. A szépen megformált regényhősöket elfogadjuk és képzeletünk jóleső játékkal egészíti ki az arc s lélek vonásait, de valahogy mindig úgy van, hogy az élő alakokról, akiket mi is ismerünk, szeretünk vitázni. S így van ebben a könyvben minden. Ha regény volna, elfogadnók, sőt lelkesen megtapsolnók, hiszen Márai egy-egy röpke szóval vagy akár néhány írásjellel annyi mindent tud kifejezni, egész lelki tartalmakat kimerítően jellemezni és ilyenkor gyakran nem irodalmi, nem egyszer durva kiszólásait is el tudjuk felejtetni, de mert nem regény, olvasás közben és azután is, sokáig vitázunk vele.

Szabad volt-e? ! Szabad-e idő előtt és ilyen nyersen, ridegen megfelelni kérdésekre, mik egy egész társadalmi rendet izgatnak, amikor fáj még a feleletadás? ! S végül, szabad-e ekkora kegyetlen őszinteséggel felelni, amikor nem kisebb mértékű, de jóindulatú őszinteséggel pontosan a ellenkező eredményre juthatunk? !

Igy kell csatáznunk a vallomástévő polgárral és éppen ezért könyvről csak azt állíthatjuk, hogy nagyon érdekes és ha mint valamely társadalmi osztály filozófiáját fogjuk fel, úgy Sokratesszel helyet is kell adnunk neki, aki azt állította, hogy a filozófia mindenekfelett való feladata a kételetyámasztásnak. D. T.

Szondy György : Testvérke naplója.

Kir. M. Egyetemi nyomda kiadása.

Nemcsak leányoknak szánt ifjúsági mű s nem is meghatározott korosztályhoz szól. Egy fiatal lélek regénye, kis és nagy gyermekeknek egyaránt kedves, sok helyen lebilincselő olvasmány. Még a nyersebb embert is meg tudja fogni, ha van benne lélek.

Szondy György költői nyelven mesél, kerüli a frázist, a páthoszt. Mondat mondatból folyik, mozzanat mozzanathoz kapcsolódik. Nincs szükség kiagyalt eseményre, meglepő fordulatokra; az író a földön jár, a való életben, melyet világnézetének tisztasága szépít meg s tesz vasárnapian érdekessé. Könyvének lélektani hitele van. Külsőre igénytelen meséjű, a legegyszerűbb elbeszélés fonálán kapjuk a cselekményt, mintha csak naplót olvasnánk, pedig igen dús anyag ez. Egy magyar vidék, néhány derék ember rajzán kívül a hollandi élet s a gyarmatvilág kitűnő realizmussal vázolt képei gyönyörködtetnek. Szondy György sok mindenre tanít, iskolás fogások, pedantéria nélkül. Két idegen világot mutat be, a szemléltető módszer legkedvesebb fajtájával vezet át ezeken a különös tájakon s a regényes rajzok néhány útleírást is pótolnak számunkra. Megható e könyv nemes hangulata. Semmi valláserkölcsi, hazafiaskodó póz, az író a szíven keresztül avatja az olvasót korunk, magyar sorsunk szemléltőjévé. Finom tapintatra vall, hogyan eszmélteti rá Szondy György a